

การต่อสู้ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทย

: ศึกษาการเมืองพรรคกิจสังคม

นายทวีศักดิ์ พันธุ์สุระ

ศูนย์วิทยพัชการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

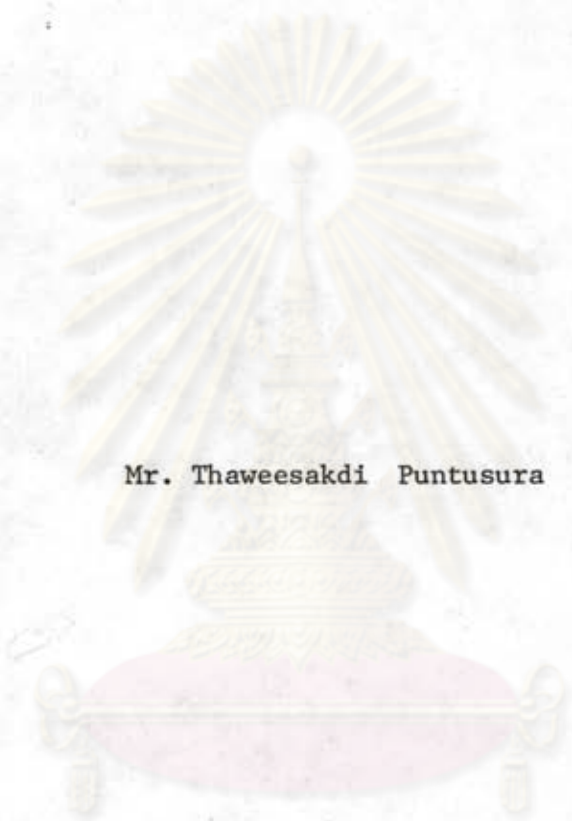
พ.ศ. 2529

ISBN 974-566-495-2

011998

I 15758722

A THAI POLITICAL PARTY'S STRUGGLE :
A CASE STUDY OF THE SOCIAL ACTION PARTY

Mr. Thaweesakdi Puntusura

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

1986

หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
ภาควิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

การต่อสู้ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทย : ศึกษากรณีพรรคกิจสังคม
นายทวีศักดิ์ พันธุ์สุระ
การปกครอง
รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ สุขสำราญ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร. สรวิชัย พิศาลบุตร)

รักษาการในตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนรักษาการในตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช)

..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. เกษม ศิริสัมพันธ์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ สุขสำราญ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา สุจิตตนารักษ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การต่อสู้ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทย : ศึกษากรณีพรรคกิจสังคม
ชื่อ   นายทวีศักดิ์ พันธุ์สุระ
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ
ภาควิชา   การปกครอง
ปีการศึกษา   2528

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง "การต่อสู้ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทย : ศึกษากรณีพรรคกิจสังคม" มีวัตถุประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นถึงกำเนิดและพัฒนาการของพรรคกิจสังคมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งพรรคในปี 2517 ถึงปี 2526 ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งล่าสุด โดยจะเน้นเกี่ยวกับความเข้มแข็งและความอ่อนแอของพรรคกิจสังคมซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของพรรคในการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองและบริหารประเทศ การศึกษาจะชี้ให้เห็นถึงรูปแบบของการต่อสู้ภายในพรรค และความสัมพันธ์ของบุคคลต่าง ๆ ในพรรค อีกทั้งการวิเคราะห์ว่า ความเป็นผู้นำนั้นได้ก่อให้เกิดความนิยมโดยอย่างไร และลักษณะของผู้นำเช่นนี้ได้ส่งผลอย่างไรต่อการเติบโตและความอยู่รอดของพรรค

วิธีในการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ในระหว่างปี 2522 ถึง 2527 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ผู้เขียนทำงานอยู่ในพรรคกิจสังคมโดยได้กระทำการสนทนอย่างสม่ำเสมอกับสมาชิกคนสำคัญของพรรคกับการเก็บบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา รวมทั้งเอกสารของพรรคที่เป็นประโยชน์ ในรายละเอียดได้สัมภาษณ์ผู้ร่วมก่อตั้งพรรค ส.ส.บางคน และเจ้าหน้าที่ของพรรค เพื่อให้เกิดความแน่นอนในความถูกต้องของข้อมูลที่รวบรวมมาจากการสังเกตการณ์ ผู้เขียนได้เรียบเรียงข้อมูลเหล่านี้เพื่อนำเสนอในรูปแบบของการวิเคราะห์และบรรยายเชิงพรรณนา เพื่อให้ครอบคลุมและเข้าถึงในทุก ๆ ส่วนของการศึกษา

ข้อสรุปที่ได้จากการศึกษามีดังต่อไปนี้

1. พรรคกิจสังคมทั้งหมดถูกครอบงำโดยผู้นำจำนวนน้อยซึ่งก็คือ ผู้ก่อตั้งพรรค ผู้นำแต่ละคนมีบริวารอยู่จำนวนหนึ่ง การแบ่งกลุ่มและความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการต่อสู้เพื่อเข้าไปมีอำนาจในพรรคและความไม่พอใจเกี่ยวกับการจัดสรรตำแหน่งและส่วนได้ส่วนเสียในหมู่ผู้นำ ทั้งยังมีการแปรปรวนความภักดีในหมู่สมาชิกระดับรองด้วย ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้อุปถัมภ์คนก่อนไม่สามารถจะอำนวยความสะดวก

ความต้องการที่จะไปสู่ฐานะที่สูงขึ้นตามความมุ่งหวังของสมาชิกใหม่ของพรรค อนึ่ง การวิวาทและความขัดแย้ง เหล่านี้ เป็น เรื่องนอกเหนืออุดมการณ์และนโยบายของพรรคและมีปัญหาที่ร้ายแรงนัก

๒. แม้ว่าโดยส่วนใหญ่พรรคกิจสังคมจะบรรลุความสำเร็จในเป้าหมายทางการเมือง แต่ความขัดแย้ง เกี่ยวกับการแย่งชิงอำนาจที่มีอยู่ภายในพรรค ได้แสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอที่ส่งผลกระทบต่อความ เข้มแข็งและความนิยมของพรรค ถ้าปัญหาต่าง ๆ ภายในพรรคไม่สามารถที่จะจำกัดให้ลดน้อยถอยลงไปได้แล้วก็อาจ เป็นไปได้ว่าพรรคกิจสังคมอาจจะสูญเสียบทบาทสำคัญในระบบการเมือง ในอนาคตอันไม่ช้า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title   A Thai Political Party's Struggle : A Case Study of
the Social Action Party

Name   Mr. Thaweesakdi Puntusura

Thesis Advisor   Associate Professor Somboon Suksamran, Ph.D.

Department   Government

Academic Year   1985

ABSTRACT

The Study on "A Thai Political Party's Struggle : A Case Study of the Social Action Party" is aimed at illuminating the origin and development of the Social Action Party from 1974, when the party was established, to 1983 after the latest general election. It concentrates on the strength and weakness of the Social Action Party which contribute to the success and failure of the party in gaining governmental and administrative power. The study illuminates the pattern of power struggle within the party in relation to the party's members. It also analyzes how the leadership of the party become oligarchy and what are the effects of this kind of leadership on the growth and survival of the party.

The method of studying concentrates on the participant observation from 1979 to 1985, the period which the author was working in the Social Action Party. Constant conversation with the active members of the party had been naturally made and relevant information to the study was recorded. Party's documents were extensively used. Indept interviews with party's founders, selected M.P. and officers of the party were carried out to insure validity of information gathered by observation. The author had arranged these data for presentation in the pattern of descriptive analysis

and explanation to make this study comprehensive.

The conclusions drawn from this study are :

1. The Social Action Party is overwhelmingly dominated by a small leading elite who are the founders of the party. Each leader usually has a number of followings. Factionalism and conflict are generally arising from the struggle to control the party and unsatisfactory allocation of positions and resources among the ruling elites. There has been a situation of shifting loyalty among the junior members. This occurs when the former patron could not accommodate demands for higher status of the ambitious new comers in the party. Dispute and conflict over ideology and policies of the party is not an acute problem.

2. Though the Social Action Party has, to a major extent, achieved its political goals, the perennial dispute and struggle for power within the party has considerably weakened the strength and popularity of the party. If the internal problems of the party are not minimized, it is very likely that the Social Action Party will lose its grip in Thai political arena in the near future.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยแรงบันดาลใจ กำลังใจความปรารถนาดีและ
ความร่วมมือของบุคคลหลายท่าน ซึ่งผู้เขียนต้องขอจารึกไว้ในพระคุณของท่านทั้งหลายที่จะกล่าว
นามต่อไปนี้มา เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เบื้องต้นผู้เขียนมีความสนใจทางด้านพรรคการเมืองและ เมื่อคิดจะทำการศึกษา เพื่อ
จัดทำเป็นวิทยานิพนธ์ก็ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ผู้สอนหลายท่าน อาทิ ศาสตราจารย์
ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ โดยได้รับการสนับสนุน
ด้วยดีจากผู้ใหญ่ในพรรคกิจสังคมหลายท่านนับตั้งแต่หัวหน้าพรรคจนถึงสมาชิกและเจ้าหน้าที่ของพรรค

ผู้เขียนได้รับข้อมูลที่เป็ประโยชน์มากมายด้วยความร่วมมือของบุคคลต่าง ๆ นับแต่
เจ้าหน้าที่ ประจำห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ คุณปราโมทย์ เริงเลื่อน เจ้าหน้าที่ประสานงานพรรค
กิจสังคม เจ้าหน้าที่รัฐสภาหลายท่าน เหมือนอื่นใดก็คือความเมตตาของผู้ให้สัมภาษณ์และผู้คอย
แบบสอบถามทุกท่าน ซึ่งความร่วมมือของท่านช่วยให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ตามที่มุ่งหวังไว้

ตั้งแต่แรกผู้เขียนได้รับความเอาใจใส่อย่างดีจากรองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์
สุขสำราญ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่ง รวมทั้งคุณยุพดี ทิยาพันธุ์
ที่ช่วยดูแลให้วิทยานิพนธ์ดำเนินไปอย่างราบรื่น อีกทั้งคุณเรียม กิตติหงศ์ธนกิจ ที่ช่วยจัดการเรื่อง
การพิมพ์อย่างอุตสาหกรรมยิ่ง และตลอดเวลาผู้เขียนได้รับความอนุเคราะห์จากคุณศุภกฤต ศิริพิชัย
ในการช่วยจัดหาข้อมูลหลายอย่างนับแต่การค้นคว้าเอกสาร อัดและถอดคำสัมภาษณ์จนถึงการ
เรียบเรียงข้อมูลบางส่วน ทำให้ค่อนข้างเบาภาระของผู้เขียนได้มาก

คณะบุคคลที่มีพระคุณยิ่งอีกส่วนหนึ่งก็คือ คณะกรรมการสอนวิทยานิพนธ์อันประกอบด้วย
ศาสตราจารย์ ดร.เกษม ศิริสัมพันธ์ ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช รองศาสตราจารย์
ดร.วิทยา สุจริตนารักษ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ ที่ร่วมกันตรวจสอบ
วิทยานิพนธ์นี้จนได้รับการอนุมัติจากท่านคณบดีมหาวิทยาลัยในที่สุด

ทุกท่านที่กล่าวมาข้างต้นเป็นบุคคลที่ผู้เขียนถือเสมือนว่า เป็นผู้ที่มีพระคุณยิ่งหาที่
เปรียบมิได้ ซึ่งผู้เขียนจักต้องจดจำไว้ด้วยความกตัญญูไม่รู้สิ้นสุด

คุณความดีของวิทยานิพนธ์นี้มีอยู่ ผู้เขียนขออุทิศให้กับ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
ผู้ให้กำเนิดพรรคกิจสังคม อีกทั้งประดุจ เป็นแสงสว่างแห่งปัญญา และแก่ชีวิตผู้เขียนมาตลอด
สำหรับข้อผิดพลาดและความบกพร่องทั้งหลาย ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ทวีศักดิ์ พันธุ์สุระ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
รายการภาพประกอบ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
สภาพความเป็นมาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
สมมุติฐาน	4
วิธีการและแนวทางในการศึกษา	5
ขอบเขตของการศึกษา	7
ข้อจำกัดในการศึกษา	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
2 พรรคการเมืองกับความ เป็นคณาธิปไตย	9
ลักษณะทั่วไปของพรรคการเมือง	9
ลักษณะของคณาธิปไตยในพรรคการเมือง	23
พรรคการเมืองกับความ เป็นคณาธิปไตย	27
3 สถานภาพของพรรคการเมืองไทยในปัจจุบัน	29
บทบาทของพรรคการเมืองในระบบการเมืองไทย	30
สถานภาพของพรรคการเมืองไทยในปัจจุบัน	53
4 กำเนิดและโครงสร้างของพรรคกิจสังคม	56
การก่อตั้งพรรคกิจสังคม	56
โครงสร้างของพรรคกิจสังคม	59
โครงสร้างการจัดองค์การและการบริหารพรรคกิจสังคม	62
กิจกรรมของพรรค	67

บทที่		
5	การต่อสู้ทางการเมืองของพรรคกิจสังคม	70
	คำนำ	70
	ประสบการณ์ของพรรคกิจสังคมในการเลือกตั้งและการจัดตั้ง รัฐบาล.....	70
	สรุปพัฒนาการของพรรคกิจสังคม	92
6	โครงสร้างแห่งอำนาจในพรรคกิจสังคม	96
	คำนำ	96
	ประเภทของบุคคลในพรรคกิจสังคม	97
	ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในพรรคกิจสังคม	100
	ปัจจัยที่กำหนดระดับอิทธิพลของบุคคลต่าง ๆ ในพรรคกิจสังคม	103
	การครอบงำทางอำนาจในพรรคกิจสังคม	106
	ความขัดแย้งระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในพรรคกิจสังคม	112
	ความพยายามเพื่อกำจัดความขัดแย้งในพรรคกิจสังคม	115
	ความอ่อนแออันเป็นผลมาจากความแตกแยกในพรรคกิจสังคม	117
	สรุปโครงสร้างแห่งอำนาจในพรรคกิจสังคม	119
7	ข้อสรุปและข้อสังเกตเกี่ยวกับพรรคกิจสังคม	122
	สรุปแนวโน้มเกี่ยวกับอนาคตและความอยู่รอดของพรรคกิจสังคม	122
	ข้อสรุปและข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับพรรคกิจสังคม ...	123
8	สรุปและเสนอแนะ	130
	สรุปลักษณะการต่อสู้ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทย ..	130
	ข้อเสนอนแนะเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งให้แก่พรรค พรรคการเมืองไทย	144
	ข้อเสนอนแนะบางประการเกี่ยวกับประโยชน์ในทางประยุคต์ของ การวิจัย	151
	บรรณานุกรม	153

ภาคผนวก	161
ภาคผนวก ก. ข้อบังคับพรรคกิจสังคม พ.ศ.2527	182
ภาคผนวก ข. สัมภาษณ์ผู้ร่วมก่อตั้งพรรค	177
ภาคผนวก ค. แบบสอบถาม	242
ภาคผนวก ง. ข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับอนาคต และความอยู่รอดของ พรรคกิจสังคม	255
ประวัติผู้เขียน	267

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
1	แผนภาพโครงสร้างการบริหารงานของพรรคกิจสังคม พ.ศ. 2527	66
2	แผนภาพแสดงความเจริญเติบโตของพรรคกิจสังคม	93
3	แผนภาพแสดงสัดส่วนที่นั่งในสภาของ ส.ส.พรรคกิจสังคม	94
4	แผนภาพแสดงความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคกิจสังคม (พิจารณาจาก ส.ส.ที่ได้ทั่วประเทศในการเลือกตั้งวันที่ 18 เม.ย. 2526)	95

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย